

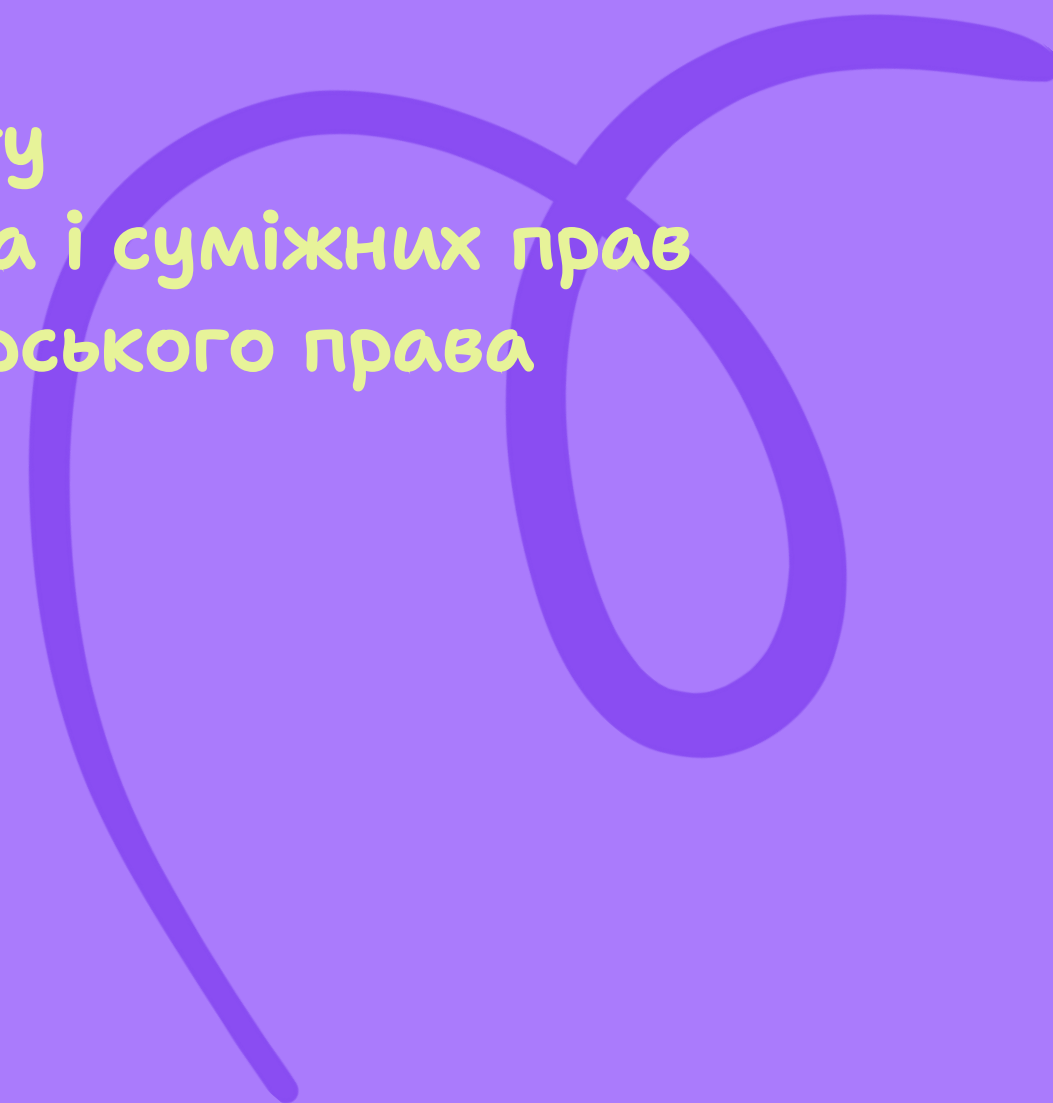

**Суміжні права
(виконання, фонограми, відеограми)
та права особливого роду
на контент, згенерований ШІ**

ОЛЕКСІЙ АРДАНОВ

Заступник начальника департаменту
начальник відділу авторського права і суміжних прав
департаменту розвитку сфери авторського права
і суміжних прав УКРНОІВІ

Суміжні права та права особливого роду

- Авторське право охоплює не лише твори.
- У різних сферах діяльності використовуються об'єкти суміжних прав та згенеровані ШІ об'єкти (права *sui generis*).
- Постають питання щодо розпоряджання цими правами.

Що таке суміжні права?

1

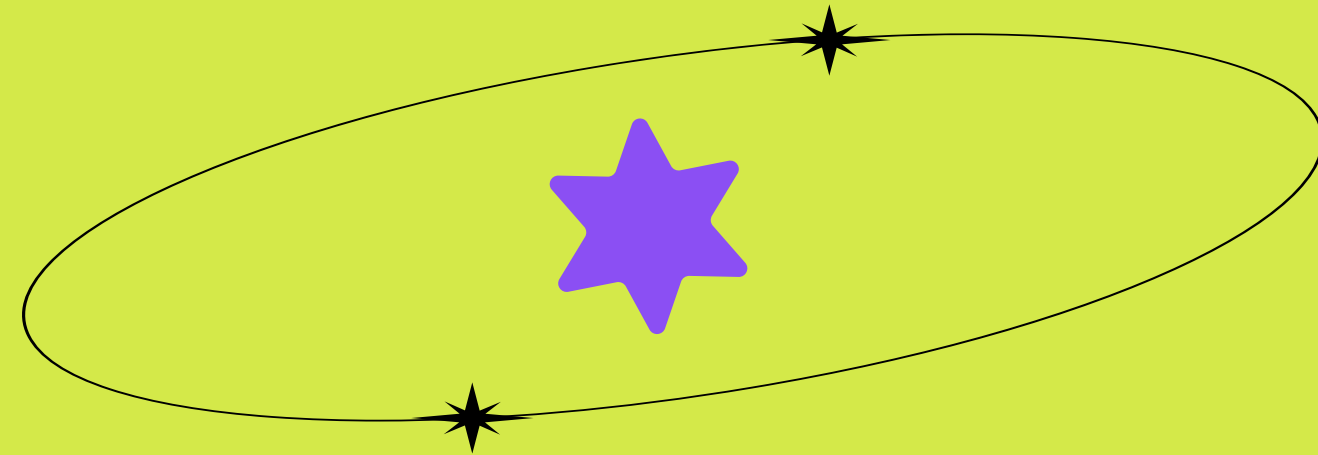
Суміжні права стосуються прав виконавців, виробників фонограм і відеограм, організацій мовлення

2

Основні об'єкти: виконання, фонограми, відеограми (програми організацій мовлення не розглядаються в рамках цієї доповіді)

3

Регулюються Законом України «Про авторське право і суміжні права»

Термінологія (стаття 1 Закону)

виконання

- результат індивідуальної чи колективної діяльності з артистичного представлення музичних, драматичних, літературних, хореографічних або подібних творів, фольклору чи інших художніх образів

відеограма

- вироблений (кінцевий) відеозапис виконання або інших зображень (із звуковим супроводом або без нього), крім відеозапису, що використовується у складі аудіовізуального твору

фонограма

- вироблений (кінцевий) звукозапис виконання або інших звуків, або відображень звуків, крім звукозапису, що використовується у складі аудіовізуального твору

Особисті немайнові суміжні права (стаття 37 Закону)

ВИКОНАННЯ

Особисті немайнові права виконавця означають право вимагати:

- 1) **ВИЗНАННЯ** того, що він є виконавцем відповідного виконання;
- 2) **зазначення** чи повідомлення свого імені (псевдоніма) у зв'язку з кожним використанням виконання (у разі якщо це практично можливо);
- 3) забезпечення належної якості запису його виконання і **протидіяти будь-якому перекрученню, спотворенню** чи іншій суттєвій зміні виконання, запису виконання, що може завдати шкоди його честі і репутації.

Особисті немайнові суміжні права (стаття 37 Закону)

відеограма

Виробник фонограми та виробник відеограми мають право вимагати:

1) зазначення свого імені (найменування) в оригіналі та кожному примірнику фонограми, відеограми або на її (їх) упаковці поряд із зазначенням назви твору, імені (імен) автора (авторів), виконавця (виконавців);

фонограма

2) *згадування* свого імені (найменування) у процесі використання фонограми, відеограми (у разі якщо це практично можливо).

Особисті немайнові права виконавця, виробника фонограми, виробника відеограми, **не можуть бути передані** (відчужені) іншим особам і не переходять у спадщину

Термінологія (стаття 1 Закону)

**вироблення
відеоіграми**

- відеозапис, видозміна (монтаж) відеозапису, упорядкування і видозміна відеозаписів із звуковим супроводом або без нього

**вироблення
фонограми**

- звукозапис, видозміна (монтаж) звукозапису, упорядкування і видозміна звукозаписів

**виробник
відеоіграми**

- фізична та/або юридична особа, яка бере на себе ініціативу та несе відповідальність за вироблення відеоіграми

**виробник
фонограми**

- фізична та/або юридична особа, яка бере на себе ініціативу і несе відповідальність за вироблення фонограми

Термінологія (стаття 1 Закону)

**службова
відеограма**

- відеограма, вироблена працівником у зв'язку з виконанням обов'язків за трудовим договором (контрактом)

**службова
фонограма**

- фонограма, вироблена працівником у зв'язку з виконанням обов'язків за трудовим договором (контрактом)

**службове
виконання**

- виконання, здійснене працівником у зв'язку з виконанням обов'язків за трудовим договором (контрактом)

Майнові права на виконання (стаття 38 Закону)

Суб'єкт суміжних прав на виконання має право використовувати виконання будь-яким способом (способами) та **виключне право дозволяти або забороняти використання, виконання іншими особами.**

Способами використання виконання є, зокрема:

- 1) публічне сповіщення незафіксованого виконання (прямий ефір);
- 2) фіксування у фонограмі чи відеогамі;
- 3) відтворення запису виконання;
- 4) включення зафіксованого виконання до складу іншого об'єкта авторського права або суміжних прав;
- 5) розповсюдження примірників запису виконання, зафіксованого у фонограмі чи відеогамі;
- 6) здавання в найм чи в позичку примірників запису виконання, зафіксованого у фонограмі, відеогамі, аудіовізуальному творі;
- 7) інтерактивне надання доступу до зафіксованого виконання;
- 8) імпорт оригіналу чи примірників запису виконання.

Цей перелік не є вичерпним.

Майнові права на фонограму (стаття 39 Закону)

Суб'єкт суміжних прав на фонограму має право на використання фонограми будь-яким способом (способами) та виключне право дозволяти або забороняти використання фонограми іншими особами.

Способами використання фонограми є, зокрема:

- 1) відтворення у будь-якій формі і будь-яким способом;
- 2) включення до аудіовізуального твору, відеограми, іншої фонограми;
- 3) розповсюдження примірників фонограми;
- 4) здавання в найм чи позичку примірників фонограми;
- 5) інтерактивне надання доступу;
- 6) будь-яка видозміна;
- 7) публічне сповіщення;
- 8) імпорт примірників фонограми.

Цей перелік не є вичерпним.

Строк чинності суміжних прав (стаття 45 Закону)

Право інтелектуальної власності на виконання є чинним з моменту здійснення виконання. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на виконання спливає **через 50 років**, що обчислюються з 1 січня року, наступного за роком здійснення виконання. Якщо запис виконання протягом цього строку правомірно оприлюднено, строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на виконання спливає через 50 років, що обчислюються з 1 січня року, наступного за роком такого оприлюднення.

Право інтелектуальної власності на фонограму є чинним з моменту вироблення фонограми. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на фонограму спливає **через 50 років**, що обчислюються з 1 січня року, наступного за роком вироблення фонограми. Якщо фонограму протягом цього строку правомірно оприлюднено, строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на фонограму спливає через 50 років, що обчислюються з 1 січня року, наступного за роком такого оприлюднення.

Право інтелектуальної власності на відеограму є чинним з моменту вироблення відеограми. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на відеограму спливає **через 50 років**, що обчислюються з 1 січня року, наступного за роком вироблення відеограми. Якщо відеограму протягом цього строку правомірно оприлюднено, строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на відеограму спливає через 50 років, що обчислюються з 1 січня року, наступного за роком такого оприлюднення.

Що таке право особливого роду?

- Стосуються прав розробників об'єктів, згенерованих ШІ
- Основні об'єкти: згенеровані ШІ зображення, тексти, музика/звук, відео.
- Регулюються Законом України «Про авторське право і суміжні права».

Майнові права на об'єкти суміжних прав та об'єкти прав особливого роду (ШІ-контент)

- **Відтворення**

(копіювання, запис на електронні носії, сервери тощо)

- **Інтерактивне надання доступу**

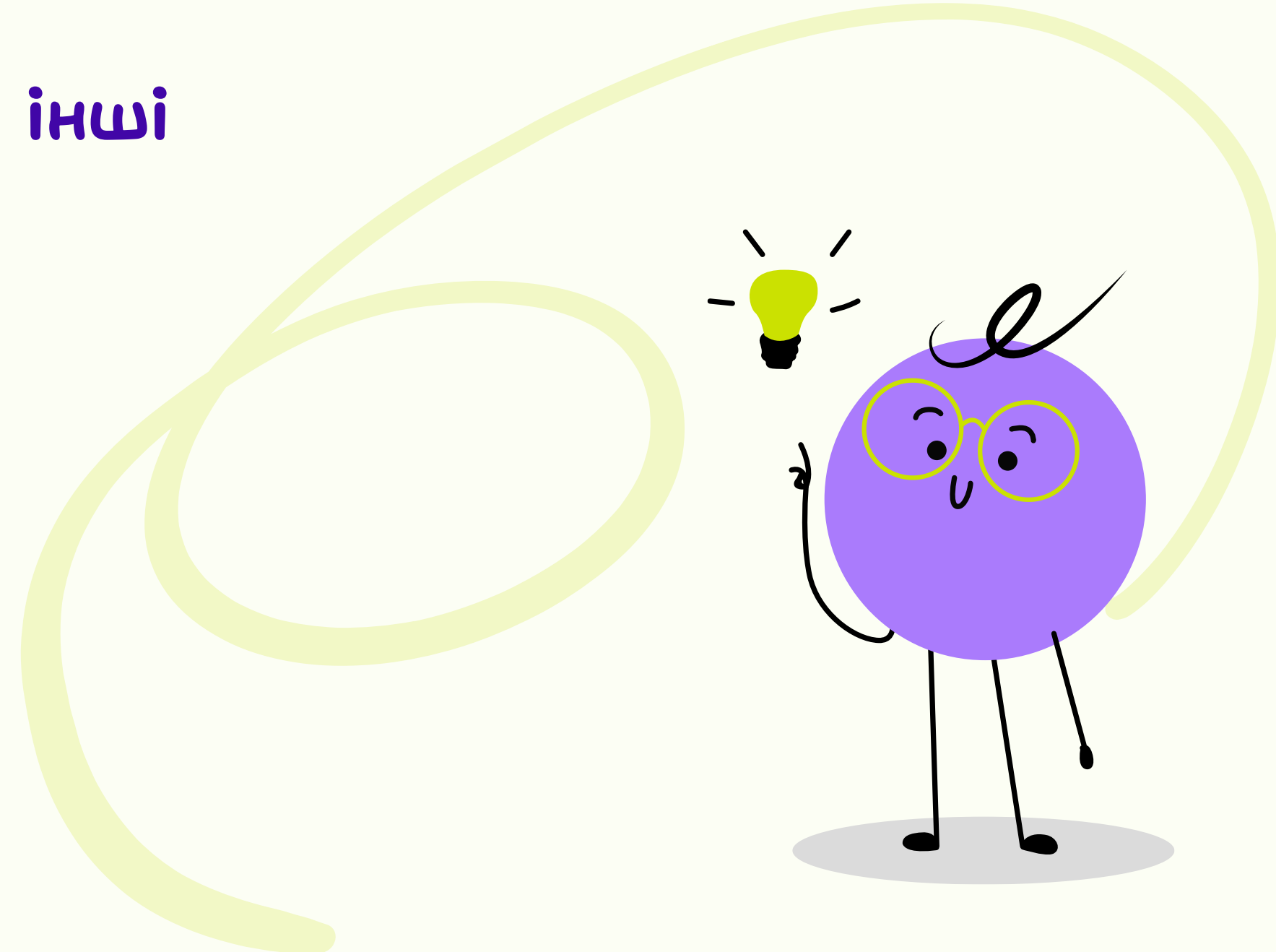
(Інтернет, локальні мережі)

- **Фіксація незафіксованих виконань**

- **Інші способи використання**

- **Модифікація контенту.**

- **інші**

Використання об'єктів суміжних прав та прав особливого роду на ШІ-контент

-
- Запис відео, звуку (наприклад, лекція чи будь-які звуки), розміщення записів у мережі Інтернт
 - фіксація виконань (в т ч фольклору, суспільного надбання)
 - Генерування контенту.
 - Включення контенту третіх осіб з дотриманням авторського права, суміжних прав та прав особливого роду.

Особливості використання прав особливого роду

- 1 Додавання оригінальних елементів до ШІ-контенту може розглядатись як створення твору.
- 2 Об'єкти суміжних прав та об'єкти, згенеровані ШІ, не повинні порушувати авторське право і суміжні права, а також права особливого роду третіх осіб.
- 3 Тренування систем генеративного ШІ в Україні наразі допускається лише з науковою метою, якщо правовласник не заборонив таке використання.

Інші особливості використання

4

Об'єкти авторського права і суміжних прав, строк чинності майнових прав на які закінчився, можуть використовуватися вільно.

5

Об'єкти, що не охороняються відповідно до статті 8 Закону № 2811, можуть використовуватися вільно.

6

Допускається використання контенту третіх осіб у рамках винятків та обмежень.

Розподіл майнових прав

- **Службові об'єкти суміжних прав** – майнові права належать роботодавцю, якщо інше не визначено договором (частина 6 статті 36 Закону). Особисті немайнові права залишаються за авторами та виконавцями.

- **Службові об'єкти прав *sui generis*** – майнові права визначаються договором роботодавця з особою, яка генерувала (об'єкти ШІ) контент, з урахуванням умов ліцензії користувача платформ генеративного ШІ (стаття 33 Закону).

- Дискусійною є точка зору щодо застосування до об'єктів, що охороняються правами *sui generis*, статті 429 щодо спільної належності прав роботодавцю і працівнику на об'єкт, створений у зв'язку з виконанням трудового договору (контракту), якщо інше не передбачено договором.

Особливі права роботодавця

Роботодавець має право доручити іншій особі завершити незавершений службовий об'єкт суміжних прав, вносити зміни у завершений службовий об'єкт суміжних прав, супроводжувати його ілюстраціями, передмовами, післямовами тощо, якщо інше не передбачено трудовим договором (контрактом) або іншим договором щодо майнових прав на службовий об'єкт суміжних прав (частина 6 статті 36 Закону).

Розпорядження майновими правами державними органами, держаними організаціями та іншими особами

Суб'єкти можуть володіти правами на виконання, фонограми, відеограми, об'єкти ШІ.

- Важливо розрізняти майнові права та права на використання контенту третіх осіб.
- При розміщенні контенту на онлайн-платформах в юрисдикції США (Youtube, Instagram тощо) застосовуються умови DMCA щодо видалення піратського контенту та умови fair use (добросовісне використання) щодо вільного використання контенту третіх осіб.

Розпорядження майновими правами на виконання, фонограми та відеограми

- Виконання можуть бути записані та використовуватися у записі.
- Суб'єкти можуть передавати права чи або ліцензувати використання виконань, фонограм та відеограм.
- Можливе надання доступу до них на умовах публічних ліцензій або інших договорів.

Розпорядження об'єктами, згенерованими ШІ

- Суб'єкти можуть використовувати ШІ для створення необхідних для роботи інформаційних матеріалів.
- Питання майнових прав вирішується з урахуванням умов використання платформ генеративного ШІ та за домовленістю між працівником та роботодавцем.
- Деякі платформи генеративного ШІ передбачають, що згенерований контент стає загальнодоступним, в тому числі з дозволом на подальше використання і переробку.

Вільне використання об'єктів суміжних прав (стаття 43 Закону)

Допускається без дозволу відповідного суб'єкта суміжних прав та безоплатно таке використання об'єктів суміжних прав:

- відтворення об'єктів суміжних прав для забезпечення судового, адміністративного і кримінального провадження, забезпечення громадської безпеки в обсязі, що відповідає визначеній меті
- публічне виконання і публічне сповіщення виконань, фонограм, відеогам під час офіційних церемоній, організованих органами державної влади та/або органами місцевого самоврядування, релігійних церемоній, а також поховань в обсязі, що відповідає характеру таких церемоній
- відтворення у зв'язку з демонструванням, налаштуванням або ремонтом обладнання, перевірку функціонування якого неможливо здійснити без використання об'єктів суміжних прав, за умови що таке відтворення та його обсяг відповідають визначеній меті

Вільне використання об'єктів суміжних прав (стаття 43 Закону)

Допускається без дозволу відповідного суб'єкта суміжних прав та безоплатно таке використання об'єктів суміжних прав:

- дії з тимчасового відтворення об'єкта суміжних прав, які мають перехідний або випадковий (додатковий) характер і є невід'ємною складовою частиною технологічного процесу, а також єдина мета яких полягає в тому, щоб сприяти передаванню електронної (цифрової) копії об'єкта суміжних прав посередником у мережі між третіми особами або правомірному використанню об'єкта суміжних прав. Зазначені дії з тимчасового відтворення об'єкта суміжних прав допускаються за умови, що вони не мають самотійного економічного значення
- приватне копіювання правомірно оприлюднених виконань, зафіксованих у фонограмах, відеограмах, а також примірників фонограм, відеограм. Особливості та порядок виплати винагороди за приватне копіювання визначаються Законом України "Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав"

Вільне використання об'єктів суміжних прав (стаття 43 Закону)

Допускається без дозволу відповідного суб'єкта суміжних прав та безоплатно, але із зазначенням імені виконавця, імені (найменування) виробника фонограми, виробника відеограми, таке використання об'єктів суміжних прав:

- використання цитат із записаних виконань, фонограм, відеограм, записаних програм організацій мовлення в обсязі, що відповідає визначеній меті, на умовах, передбачених щодо вільного використання творів
- використання коротких уривків об'єктів суміжних прав як ілюстрацій для забезпечення та реалізації освітнього процесу чи з метою наукових досліджень в обсязі, що відповідає визначеній меті, якщо таке використання не має самостійного економічного значення
- фіксування засобами фотографування, звукозапису, відеозапису, публічне сповіщення коротких уривків об'єктів суміжних прав, побачених або почутих під час перебігу поточних подій з метою висвітлення таких подій, в обсязі, що відповідає визначеній інформаційній меті

Вільне використання об'єктів суміжних прав (стаття 43 Закону)

Допускається без дозволу відповідного суб'єкта суміжних прав та безоплатно, але із зазначенням імені виконавця, імені (найменування) виробника фонограми, виробника відеограми, таке використання об'єктів суміжних прав:

- використання фонограм у випадках, передбачених статтею 23 цього Закону щодо вільного використання творів, для осіб з обмеженими можливостями сприйняття друкованої інформації через інвалідність
- адаптація відеограм шляхом аудіодискрипції (тифлокоментування)
- використання об'єктів суміжних прав бібліотеками, музеями з відкритим доступом для відвідувачів, архівами або організаціями із збереження фондів аудіо-, відеозаписів у випадках, передбачених щодо вільного використання творів бібліотеками, музеями з відкритим доступом для відвідувачів, архівами або організаціями із збереження фондів аудіо-, відеозаписів (стаття 24 Закону)

Вільне використання об'єктів суміжних прав (стаття 43 Закону)

Перелік вільного використання об'єктів суміжних прав, зазначений у цій статті, є вичерпним

- Винятки та обмеження майнових прав на об'єкти суміжних прав допускається застосовувати:
 - виключно у випадках, передбачених частинами першою і другою цієї статті,
 - за умови що вони не завдаватимуть шкоди нормальному використанню таких об'єктів
 - і не обмежуватимуть безпідставно законні інтереси відповідних суб'єктів суміжних прав.

Виклики та перспективи

Якщо суб'єкту належать **майнові права** на контент, працівник має з ним офіційно узгодити умови використання цього контенту в соціальних мережах (оскільки при завантаженні контенту на онлайн-платформи можливе «додаткове» розпорядження правами – вибір типу ліцензії на онлайн-контент, надання дозволу на переробку контенту третіми особами).

Перспективи: вимога маркувати контент як такий, що згенерований ШІ (EU AI Act)

Загальні Висновки

✓ Важливий розвиток законодавства для врахування особливостей генеративного ШІ та інтересів різних стейкхолдерів (правовласники контенту, на якому тренується ШІ; особи, що генерують контент, інвестуючи у це свій час та інтелектуальні зусилля).

✓ Створення об'єктів суміжних прав потребує врахування, того, що необхідно забезпечити дотримання авторського права, суміжних прав і прав особливого роду третіх осіб

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ!

